

УДК 811

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.1.7>**Тетяна МІРОНЧУК**

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов природничих факультетів, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна 01033

ORCID: 0000-0002-5923-1028

Web of Science Researcher ID: AAC-8999-2020

Наталія ОДАРЧУК

кандидат філологічних наук, доцент кафедри практики англійської мови, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-2647-2159

Web of Science Researcher ID: HKW-3414-2023

Tetiana MIRONCHUK

Ph.D. in Philology, assoc. prof. Foreign Languages Department for Natural Sciences, Kyiv Taras Shevchenko National University, 60, Volodymyrska Str., Kyiv, Ukraine, 01033

ORCID: 0000-0002-5923-1028

Web of Science Researcher ID: AAC-8999-2020

Nataliia ODARCHUK

Ph.D. in Philology, Assoc. Prof. Conversational English Department, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13, Voli Ave., Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-2647-2159

Web of Science Researcher ID: HKW-3414-2023

СИСТЕМОТВІРНІ КРИТЕРІЇ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОБИ

BACKBONE FACTORS FOR MODERN SCIENTIFIC DISCOURSE IN INFORMATIONAL EPOCH

Поточний стан лінгвістичних та гуманітарних наук демонструє зацікавленість науковців до всебічного вивчення репрезентації у мові та мовленні різнорівневих соціальних явищ, процесів соціальної та міжсуб'єктної взаємодії з урахуванням комплексу позамовних факторів. Дискурси виступають тими динамічними та гетерогенними одиницями взаємодії, через які актуалізуються смисли, які знаходять своє формальне вираження у мові. Дослідження наукового дискурсу становить інтерес для лінгвістів з огляду на потребу виокремлення критеріїв ідентифікації сучасного наукового дискурсу серед інших професійних дискурсів та окреслення меж його функціонування як системи. **Метою статті** є характеристика наукового дискурсу як інтерактивної одиниці наукової комунікації. Реалізація мети передбачає вирішення таких завдань: 1) встановлення позалінгвальних чинників, які слугують смислотворчим тлом для комунікативної одиниці «науковий дискурс», 2) виокремлення критеріїв, які визначають науковий дискурс як функціональну систему. **Наукова новизна.** У статті сучасний науковий дискурс розглядається як нелінійна одиниця наукової комунікації і досліджується через призму діяльнісного підходу, що уможливує його параметризацію соціолінгвальними критеріями та вивчення його динамічних характеристик. **Як висновок** встановлено, що системотвірними критеріями сучасного наукового дискурсу виступають: мета, цінності, комуніканти, середовище функціонування, канал комунікації, інформаційний ресурс, вербальний продукт, результат комунікації. За виокремленими критеріями сучасний науковий дискурс визначено як процес і діяльність суб'єктів інтелектуальної взаємодії у поточному історичному та соціокультурному відрізку часу, гностична складова яких полягає у виробництві та поширенні новаційного, екологічно незгубного знання задля об'єктивного пізнання та інтерпретації законів дійсного світу сучасної інформаційної доби. Сучасний науковий дискурс функціонує в мультиплексному середовищі, у якому комуніканти, канали комунікації, інформаційні ресурси формують горизонтальні еферентні системи посередництвом усних, письмових, змішаних, малоформатних та повноформатних вербальних жанрів наукової комунікації.

Ключові слова: науковий дискурс, наукове знання, інтерактивна комунікативна одиниця, наукова комунікація, мультиплексне середовище.

Current research in linguistics and humanities shows scholars' interest in the study of how many-level social phenomena and processes of social and interpersonal interaction are represented in language and speech considering a set of extra lingual factors the former are affected by. Discourses act as dynamic and heterogeneous units of interaction that actualize senses to be formally expressed in language. Linguistic study of the scientific discourse is topical for the need to identify criteria to distinguish modern scientific discourse among other professional discourses and delineate it as a functional system. **The aim** of the article is to characterize modern scientific discourse viewed as a unit of the scientific communicative interaction. The objective set can be gained by 1) identifying extra lingual factors that make a sense forming background for the scientific discourse, 2) establishing criteria that frame the scientific discourse as a system. **Scientific novelty.** The article considers modern scientific discourse to be a nonlinear unit of scientific communication studied through the praxiological approach, which avails revealing its sociolingual constants and dynamic features.

In conclusion, the research establishes the purpose, values, communicants, environment, communicative channels, information resources, verbal products, and communication results to be system-forming criteria for modern scientific discourse. Based on these criteria, modern scientific discourse is defined as an activity of the subjects involved into an intellectual communication and a process that runs in the current historical, social, and cultural time; the gnostic constituent of it lies in the production and dissemination of novel and eco-friendly knowledge to objectively perceive and interpret laws of the existing informational world. Modern scientific discourse functions in multiplex environments, in which communicants, communication channels, information resources build horizontal and open systems through spoken, written, mixed short-length and full-length verbal genres of scientific communication.

Key words: scientific discourse, scientific knowledge, interactive communicative unit, scientific communication, multiplex environment.

Актуальність проблеми. Дискурсологія посідає одне з провідних місць в лінгвістичних та гуманітарних студіях сьогодення. Процес та результат соціальної, комунікативної та мовленнєвої діяльності учасників взаємодії, об'єднаних спільністю мети, завдань, інтересів визначається поняттям дискурсу. На сьогодні стає очевидним, що вивчення нелінійних одиниць мови у межах структурно-функціональної лінгвістичної парадигми обмежує розуміння сутності дискурсу: його генерування, розгортання й загалом протікання. В інформаційний період розвитку науки дослідження динамічних комунікативних одиниць, якими є дискурс і науковий зокрема, доречно проводити у рамках комунікативного та діяльнісного підходів, які фокусуються на вивченні позамовного тла комунікації: принципів та механізмів зумовлення дискурсів, середовища носіїв мови, семіотичної природи комунікації та характеру експлікації позамовних факторів у мовленнєвих структурах. Дослідження дискурсу (й наукового також) не може бути вичерпним без залучення позамовних та прагматичних чинників, філософських, соціокультурних, ідеологічних, когнітивних передумов, оскільки вони виступають його смислотворчим тлом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні дефініції дискурсу його основоположних та сучасних лінгвістичних, соціокультурних, гуманітарних студій фокусують увагу на розумінні дискурсу як процесу взаємодії комунікантів у певному середовищі (Harris, 1952), як комунікативної події (Gee, 1999), як мовлення, яке розглядається в контексті соціально обумовленої дії (Grice, 1989, 1991), як одиниці комунікації, що репрезентує

результат мислительно-когнітивних процесів (Gumperz, 1982; Foucault, 1972).

Науковий дискурс виформувався в окрему галузь та об'єкт дослідження у другій половині ХХ сторіччя на постулатах представників західного дискурсивного постструктуралізму. Так Мішель Фуко у своїй праці «Слова і речі. Археологія гуманітарних наук» [13, с. 366], запропонувавши для поняття «епістема» модель трикутника, вклав природничі науки у його базовий рівень і визначив раціональність, дедукцію й верифікацію категоріями наукового світопізнання. Мішель Пешё (Pêcheux, 1969) визначав теорію пріоритетним інструментом пізнання світу, стверджуючи, що теоретичне знання – форма пізнання дійсності, яка породжує наукові тексти. Біля витоків наукової дискурсології – неопозитивісти Карл Поппер, котрий увів поняття «критичний раціоналізм» для оцінки наукового інформаційного потоку та поняття «спростованості наукового мислення» [7], а також представники соціальної філософії постіндустріалізму – Даніель Белл, Френк Уебстер, які наділяють теоретичні знання функцією не лише раціонального світоосмислення, а й спрямовуючої сили соціальних змін в добу інформаційних суспільств (Bell, 1979; Webster, 2014: 330).

Стосовно місця наукового дискурсу у дискурсивних таксономіях спостерігається цікава контрверза – хоча науковий дискурс еволюціонує з точних, чи природничих наук, за середовищем функціонування учені поміщають його у соціальну сферу. Зокрема С. М. Ягодзинський визначає науковий дискурс способом суспільних дискурсій (Ягодзинський, 2008: 14-18). Т.А. ван Дейк відносить науковий дискурс до соціокультурних,

уважаючи його основою постмодерністської культури (Dijk, 1985: 18). У своїх пізніх роботах К. Поппер [7] також розглядав науковий дискурс як продукт культурологічних традицій. Власне й М. Фуко відводив вирішальну роль гуманітарній сфері для функціонування наукового пізнання [13]. За сферою приналежності науковий дискурс розміщують серед професійних дискурсів. Зокрема І. А. Колеснікова визначає професійний дискурс текстом, зануреним у професійне життя (Колеснікова, 2009: 8), а Мортон Пілгард – спеціальною, проте відкритою професійною комунікацією (Pilegaard, 2007: 113).

Проте, попри те, що на сьогодні існує потужний пласт досліджень дискурсів, дотепер у західній та вітчизняній лінгвістиці проблематика наукового дискурсу представлена доволі фрагментарно й суперечливо. Серед основних прогалин у вивченні наукового дискурсу – невизначеність у диференційних критеріях наукового дискурсу і ототожнення його на цій підставі з академічним [16], дидактичним [4]. Окрім того існує потреба з'ясування місця суміжних науковому видів дискурсу: науково-академічного [15], науково-дидактичного [11], навчально-педагогічного [2], освітянського [12].

У попередніх роботах авторами цієї розвідки науковий дискурс досліджувався через вивчення жанру анотації до наукової статті. Зокрема виявлялись структура й рівні семантики тексту анотації до наукової статті та моделювались її семантичні поля [5], а також ретельно вивчались види модальностей в тексті анотації до наукової статті [6]. Проте, на сьогодні лакунарним залишається окреслення у цілому наукового дискурсу як гетерогенної комунікативної одиниці категоріями польових структур та опис наукового дискурсу як функціональної системи.

Метою статті є характеристика наукового дискурсу як інтерактивної одиниці наукової комунікації. Досягнення мети можливе шляхом поетапного вирішення таких завдань: 1) встановлення позалінгвальних чинників, які слугують смислотворчим тлом для комунікативної одиниці «науковий дискурс», 2) виокремлення критеріїв, які визначають науковий дискурс як функціональну систему.

Виклад основного матеріалу. Наука, як абстрактне поняття та сфера людської діяльності, що спрямована на безстороннє пізнання дійсності, вибудовує систему об'єктивних знань про закони дійсного світу, роль людини у науковому світопізнанні, характер наукового мислення, вираженого у точних категоріях. Взаємодія суб'єктів та їх діяльність,

спрямована на виробництво нового абстрактного знання, здобуття та поширення результатів наукового пізнання, формує науковий дискурс.

Філософія сучасної науки наголошує на зміні мети наукового пізнання в епоху глобальної цифровізації світу. З переходом суспільно-виробничих процесів на новітні інформаційні технології панівні донедавна завдання теоретичного узагальнення емпіричного досвіду людства та вибудування причинно-наслідкових зв'язків у законах фізичного світу поступаються пріоритетним завданням сучасного наукового пізнання – моделюванню незагрозливої реальності, прогнозуванню наслідків наукових відкриттів та обґрунтуванню доцільності впровадження передових розробок і технологій [17, с. 18]. На вістрі сучасних наукових досліджень – екологічність теоретичного пізнання та наукових розробок. Поняття «соціальна екологічність» [9, с. 179] активно входить у науковий ужиток, позначаючи не лише безпечну взаємодію людини з природним середовищем, а й незгубність теоретичного мислення, безпечність світопізнання та формування нових екологічних наукових та світоглядних парадигм.

Оскільки науковий дискурс як будь-яка інша форма діяльності починається з потреби, конститується довкола чітко вираженої цільової складової й інших передумов, актуалізованих у світі фізичних речей, він обумовлений позамовними факторами. Для виявлення довербальних чинників, у полі яких еволюціонує сучасний науковий дискурс, звернімося до тлумачення дискурсу провідними вітчизняними та закордонними лінгвістами.

У визначенні дискурсу в роботах низки західних семантологів, лінгвосоціологів та лінгвокультурологів (Dijk, 1985; Foucault, 1972; Gee, 1999; Harris, 1952: 1–30) наголошується на складній сутності дискурсу як комунікативного явища, яке первинно детермінується екстралінгвістичними факторами (спільними знаннями про світ, настановами, цілями комунікантів, семіотичними кодами, соціокультурними та етнокультурними передумовами, контекстом комунікативної ситуації), а потім вербалізується у мові у формі усного чи письмового тексту (Fausonnier, Gilles and Turner, 2003).

Представники Львівської наукової школи [1, с. 138], Харківської школи дискурсу [14, с. 107], Київської школи комунікативної лінгвістики [8, с. 119; 10, с. 13] розуміють дискурс як складний соціолінгвістичний феномен, комплексну мислительно-мовлен-

неву дію, що зумовлюється когнітивними, соціокультурними, етнічними, гендерними, ідеологічними, ціннісними, психологічними, екстралінгвістичними, поведінковими факторами, системою спільних знань комунікантів для розуміння інформації в певному часовому відрізку та її інтерпретації при комунікативній взаємодії.

Узагальнюючи міркування цитованих лінгвістів та філософів стосовно факторів породження дискурсу визначаємо диференційними для сучасного наукового дискурсу наступні: *наявність високо-технологічних, інформаційних соціо-культурних формацій; високий рівень абстрактного мислення та теоретичних знань учасників комунікації; володіння спільними кодами сприйняття та інтерпретації наукового інформаційного потоку; спільність прагматично-психологічних настанов на евристичність, новаційність, екологічність винаходів; когнітивно-операційні уміння та навички раціонального й критичного мислення; інтелектуальний характер взаємодії; присутність проксемічного чинника відкритості та доступності.*

Усталення критеріїв для опису системно-функціональних характеристик сучасного наукового дискурсу у нашому дослідженні здійснювалось на основі розуміння дискурсу суголосно М. Фуко як мовленнєвого та інформаційного потоку [13], М. Пешё як обмеженого соціокультурними чинниками середовища для розуміння феномена та генеративного процесу творення й інтерпретації смислу чи реальності (Pêcheux, 1969), Н. Феркло як комунікативної практики (Fairclough, 1989), Дж. Синклера та Р. Култхарду як мовленнєвої взаємодії у ситуації природного спілкування (Sinclair & Coulthard, 1975) та М. Стаббсу (Stabbs, 1983: 189) як процесу інтерактивного використання мови у соціальному контексті.

Об'єднавчими засадами опису дискурсу для названих авторів виявлено такі критерії: *мета, цінності (модальність, оцінки), комуніканти, середовище функціонування, канал комунікації, інформаційний ресурс, вербальний продукт (текст), результат комунікації.*

Спробуємо описати диференційні ознаки наукового дискурсу як одиниці наукової комунікації за виокремленими вище критеріями.

Мета. Метою наукового дискурсу є виробництво та поширення наукового знання у процесі пізнання, відкриття, проведення дослідження, чи експерименту, верифікації гіпотези, побудови теорії. Власне науковий дискурс породжується з гностичної потреби та інтересу людини до пізнання реальної дій-

сності шляхом абстрагування, синтезу, доведення й спростування та умовиводів.

Цінності. Цінності виступають генералізованим мірилом значущості матеріальних та нематеріальних благ, тому й мають оцінну складову. Система цінностей наукового дискурсу формується довкола стрижневої цінності – істина. Безстороння і неспростовна, науково істина вже ж зазнає впливу часу. Екологічна новація постає сучасною ціннісною складовою пізнання істини, яка полягає в продукуванні та поширенні знань для сталого, безпечного та незагрозувального існування людини як виду та дотичних до неї систем.

Науковий дискурс функціонує в полі епістемічної модальності, рівень пізнання реальності у якому закріплюється логічними операторами об'єктивність, раціональність, верифікація, доказовість (Мірончук, Одарчук, 2019: 87). Хоча науковий дискурс і позбавлений суб'єктивних оцінок, його модус становлять ознаки евристичності та аналітизму, що передбачає вміння винесення критичних оцінок суб'єктом мислячим.

Об'єктивність виступає окремою семантичною ознакою наукового дискурсу, яка протистоїть суб'єктивності. З одного боку, наука, як абстрактна сфера безстороннього витлумачення законів і зв'язків у дійсному світі, виключає присутність людського фактора, як такого, що спотворює, чи викривляє логічне й раціональне світосприйняття, а з іншого – нігілювання фактору суб'єктивного зводить нанівець вагомість власне наукової діяльності, оскільки наукові дослідження виникають з людської потреби світопізнання. Уважасмо доречнішим характеризувати науковий дискурс через опозитивні відношення *особистісний :: безособовий*. Ця діада виключає присутність уособлених та персоналізованих оцінок у науковому дискурсі, але не позбавляє науковий дискурс онтологічної оцінності, яка закладена в науковість сутністю гностичної діяльності людини й виражається в доцільності пізнання через оцінну рамку знеособлення, деперсоналізації та на користь загально-уособлення.

Комуніканти. Цей критерій безпосередньо характеризує науковий дискурс як комунікативну одиницю, генеруючи діадні, тріадні та найчастіше мультиплексні середовища. Множинність комунікантів характеризує науковий дискурс як полілог та уможливує його диверсифікацію за видовими опозиційними парами: *суб'єкт :: об'єкт, адресант :: адресат, продуцент :: реципієнт, індивідуальний :: колективний*. Загальний статус сторін, задіяних у науковому дискурсі, визначаємо як учасники.

Учасниками комунікації в науковому дискурсі виступають (діючі / майбутні / минулі) вчені, науковці. Вони мають високий рівень інтелектуальних та розумових здібностей, раціонального та логічного мислення на когнітивному рівні. На діяльнісному рівні їх об'єднує спільність інтересів, спільність бачення наукової проблеми та / чи розуміння стратегій наукового пошуку; вони мотивовані до творчого вирішення наукового завдання, втілення наукових розробок у практику. При діяльнісному підході до вивчення наукового дискурсу усі комуніканти виступають *суб'єктами* безвідносно характеру доступу до наукової інформації (надавач інформації :: отримувач інформації), посадового статусу, віку тощо. Статус *суб'єкта* учасники наукового дискурсу отримують через спільність цінностей, науково-виробничої мети, завдань і націленість на результат.

З погляду на науковий дискурс як на процес породження й обміну інформацією та комунікативний акт, логічним буде схематизувати його через діаду *адресант* (він же *продуцент*) та *адресат* (*реципієнт*). На цьому етапі успішність наукового дискурсу визначається рівнем доступності наукової інформації при її передачі відправником та її зрозумілості отримувачем. На ланці зрозуміння залучається прагматичний чинник інтерпретації наукової інформації, який передбачає наявність / відсутність пресупозицій в учасників комунікації (переважно в реципієнта): фонових наукових знань, навичок дедукції, індукції, інференції; вміння екстраполювати знання, встановлювати між-/ трансдисциплінарні зв'язки. Задіяння діяльнісного підходу оподіює науковий дискурс і у залежності від жанру й рангу наукового заходу модифікує статусні ролі адресанта на організатора, модератора, спікера, презентора, доповідача, автора, рецензента, експерта, розробника, популяризатора тощо. Реципієнт за умов жанрової диверсифікації наукового дискурсу набуває статусних ролей слухацької аудиторії, групи, виконавця, аспіранта, докторанта, здобувача тощо. У діаді *індивідуальний* :: *колективний* адресат наукового дискурсу може бути представлений як осібно, так і спільно, наприклад, організатор конференції :: учасники конференції; одночасно колективним може бути формалізований граматичною одиницею адресант: грантодавець :: інститут.

Беручи до уваги складову «вектор циркулювання знань», характерною особливістю учасників наукового дискурсу є формування горизонтальних систем, що проявляється в паритетності учасників у наукових дискусіях,

рівній доступності досліджуваного явища, відкритості доступу до джерельних баз, можливості популяризації та дисемінації наукового знання.

Типовим *середовищем функціонування* наукового дискурсу виступають науково-дослідні інститути, наукові лабораторії, бібліотеки, колеґіуми, наукові товариства, спільноти, спілки, колективи, редакційні колеґії, експертні товариства, форуми та подекуди заклади академічної вищої освіти (колеґ, інститут, університет, академія). Потрібно також вказати на утвердження домашнього середовища, як новітньої тенденції упровадження в освіті ін-/неформальних способів отримання знань.

За *каналом комунікації* науковому дискурсу доступні контактні (аудиторні, публічні, масові), безконтактні (онлайн, дистанційні, зоочні) форми, а також залучення сучасних зовнішніх джерел інформування та комунікації – медійні, стільникові, мережеві, цифрові канали (науково-просвітні платформи, репозитарії, портали, веб-сервіси, хмарні системи, мобільні застосунки тощо).

Аналіз наукового дискурсу за конверсаційною складовою виявляє такі *способи наукової комунікації* як усна, письмова, змішана форми, монолог, діалог, полілог, дискусія, спір.

Застосування діяльнісного критерію до характеристики дискурсів, за яким одиниця комунікації ототожнюється з комунікативною практикою дозволяє зауважити деяке жанрове розмаїття у типових *форматах* наукової комунікації, якими здійснюється добування, передача та отримання знань у досліджуваному дискурсі. Зокрема превалентними для наукового дискурсу є лекція, семінар, колоквиум, конференція, презентація (вербальна, мультимедійна, постерна тощо), дискусія, консультація, проєкт, наукова доповідь, науковий звіт, наставництво (*supervision*). Зауважимо, що такі жанри комунікації суб'єктів взаємодії у закладах освіти, як ради, наради, засідання комітетів, зібрання колективів тощо, не є прямою ознакою наукового дискурсу, позаяк у них переважає інституційна складова формалізації соціальних ролей, а не цільова – продукування, теоретизація й передача знань.

При залученні психологічної складової «здійснення впливу» науковий дискурс набуває *інституційних* ознак (Mironchuk, Odarchuk, 2018: 117). Вони проявляються у вертикалізації статусних ролей (вищість :: нижчість, як у діаді керівник :: аспірант), усталеності форм (наукова :: розмовна) та реєстрів наукової комунікації (офіційний :: неофіційний).

Класичним *інформаційним ресурсом* (друкованим та / чи електронним) отримання й збереження знань виступає книга. Проте за критерієм *рівня теоретизації та / чи абстракції знань* виявляються такі жанрові диференціації в інформаційних наукових ресурсах, як дисертація, монографія, збірник наукових праць, наукова стаття, тези, науковий журнал, довідник, реферативний журнал, науковий звіт, доповідь, рецензія, аналітичний огляд, енциклопедія, словник (включно з цифровим форматом), а також новітній автономний жанр закордонних наукових журналів – рекламна наукова анотація (highlight).

Вербальним *продуктом* наукового дискурсу та / чи комунікації виступає науковий текст. Стилістично, науковим текстам властива об'єктивність, точність та лаконічність викладу, формулювань, раціональна аргументація при обґрунтуванні доведень, спростувань, чи висновків; лексично – присутність загальнонаукової лексики, запозичень включно з неперекладними поняттями, фахової та / чи вузькопрофільної й галузевої термінології (Мірончук, Пастушенко, 2017: 32–34). Характерною змістовою ознакою наукових текстів є інтертекстуальність та гіпертекстовість, які полягають у створенні оригінальних текстів, що містять цитування, покликання, прецедентні тексти, електронні джерела, гіперпосилання, а також полікодовість, яка виявляється в присутності у вербальному тексті семіотичних систем невербального характеру: графічних / цифрових зображень, рисунків, ілюстрацій, транскрипційних систем тощо. Присутність та злиття гетерогенних, змістових та жанрових одиниць у структурі наукового тексту формує його контамінованість та гібридність, що проявляється в різнорівневій структурній організації, неоднорідності змісту, інформаційному розширенні змісту тексту, додаткових текстових імплікатурах.

Результат комунікації є прагматичною характеристикою досягнення мети й експлікується перлокутивним ефектом. Перлокутивний ефект у науковому дискурсі забезпечується проксемічним компонентом – відкритістю та доступністю, який

разом з інтенційною складовою характеризує науковий дискурс як еферентну функціональну систему (Mironchuk, Odarchuk, 2018: 109). Для наукового дискурсу перлокуція полягає в сенсаційності винаходів, зацікавленості комунікантів, розширенні кола учасників наукової комунікації та дисемінації / популяризації наукового знання. Науковий результат виявляється в новому знанні, одержаному в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксованому в різних повно-/ малоформатних жанрах усної (лекція, презентація, виступ тощо) писемної (звіт, рецензія, лабораторний опис тощо), змішаної (конференція, вебінар та ін.) наукової комунікації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи із описаного, визначаємо *сучасний науковий дискурс як одиницю наукової комунікації, яка відбувається у високо-інформаційному історичному та культурно обумовленому часо-просторовому відрізку у високо-інтелектуальному середовищі учасників зі спільністю наукових пресупозицій та семіотичних кодів сприйняття, обробки й інтерпретації наукового інформаційного потоку, які переслідують спільну мету – опанування новітніми знаннями задля об'єктивного пізнання дійсного світу науковим інструментарієм та його репрезентацію в певних наукових інстанціях, розділяють спільні наукові цінності, спираються на раціональні оцінки в пізнанні істини через доступні науці канали комунікації, використовують / розробляють інформаційні ресурси для поширення наукових знань в різних усних та письмових вербальних наукових продуктах задля усталення інноваційних світоглядних настанов щодо світосприйняття, світотлумачення та незгубного застосування знань для певної соціокультурної формації.*

У подальшому видається перспективним вивчення наукового дискурсу як наукової події через застосування принципів діяльнісного підходу, а також проведення контрастивного дослідження дискурсів, близьких до наукового – академічного, дидактичного, педагогічного, освітнього – за виокремленими дискурс-твірними критеріями.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Габідуліна А. Р. Навчально-педагогічний дискурс як лінгвістичний феномен. *Мовознавство*. 2009. № 6. С. 70–78.
3. Колеснікова І. А. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу. Автореферат ... док. філол. наук: спец. 10.02.15 «загальне мовознавство». К., 2009. 33 с.

4. Корнейко І. В., Петрова О. Б., Попова Н. О. Теорія жанру: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. Х.: «Друкарня Мадрид», 2014. 127 с.
5. Мірончук Т. А., Пастушенко Т. В. Функціональний рівень семантики тексту наукової анотації. *Лінгвістичні та методичні проблеми вивчення іноземних мов на природничих факультетах*: Міжкаф. збірн. наук. праць. Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2017. Вип. 4. С. 26–37.
6. Мірончук Т.А., Одарчук Н.А. Маркери модальності у семантиці тексту анотації до наукової статті. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6 (74), червень. С. 86–90. DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-86-90
7. Поппер К. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем / Пер. з англ. під кер. О. Є. Оліфер. *Актуальні проблеми духовності*. 2021. № 22. С. 170–192.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля – К, 2006. 716 с.
9. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2017. 364 с.
10. Серажим, К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики): монографія. К.: КНУ імені Т. Шевченка, 2002. 392 с.
11. Сологуб Л. В. Комунікативні стратегії фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі (на матеріалі сучасних англійських підручників з екології). Дисертація ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «германські мови». Львів, 2015. 214 с.
12. Труба Ш. М. Освітнянський дискурс: основні поняття і диференційні ознаки. *Академічні студії. Серії «Гуманітарні науки»*. 2022. № 3. С. 92–96. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2021.3.13>
13. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / Пер. с франц. СПб.: А-сэд, 1994. 408 с.
14. Шевченко І. С. Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу. *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен*: колективна монографія. Харків: Константа, 2005. С. 105–117.
15. Шепітько С. В. Науковий vs академічний дискурс: питання типології. *Вісник Харківського Національного Університету*. 2014. № 1102. С. 76–80.
16. Шилюк В. В. Дистинктивні ознаки академічного дискурсу: жанри та лінгвістичні особливості. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*: Збірн. наук праць. Житомир: Ви-цтво ЖДУ імені І. Франка, 2014. С. 277–280.
17. Ягодзінський С. М. Науковий дискурс в умовах інформаційного суспільства: методологічний і соціокультурний аспекти. Автореферат дис. ... канд. філос. наук: 09.00.02. К.: КНУ імені Т. Шевченка, 2008. 20 с.

References:

1. Batsevych, F. (2004). *Osnovy komunikativnoi linhvistyky [Basics of communicative linguistics]*. Kyiv: Vydavnychiy Tsentr "Akademiia" [in Ukrainian].
2. Habidulina, A. (2009). Navchalno-pedahohichniy dyskurs yak linhvistychniy fenomen [Pedagogic-didactic discourse as a linguistic phenomenon]. *Movoznavstvo – Linguistics*. (6), 70–78 [in Ukrainian].
3. Kolesnikova, I. (2009). *Linhvo-kohnityvni ta komunikativno-prahmatychni parametry profesiinoho dyskursu [Linguo-cognitive and communicative-pragmatic parameters of professional discourse]*. Autoreferat dys. ... dok. filol. nauk: spets. 10.02.15 "zahalne movoznavstvo" [Abstract of the thesis ... Doc. in Philology: specialization 10.02.15 "General Linguistics"]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Korneiko, I, Petrova, O & Popova, N. (2014). *Teoriia zhanru: teoretychni ta prykladni aspekty: monohrafiia [The theory of the genre: theoretical and applied aspects: monograph]*. Kharkiv: "Drukarnia Madryd" [in Ukrainian].
5. Mironchuk, T., Pastushenko T. (2017). Funktsionalnyi riven semantyky tekstu naukovoi anotatsii [Functional level of the text semantics in the research paper abstract]. *Linhvistychni ta metodychni problemy vyvchenia inozemnykh mov na pryrodnychyykh fakultetakh: Mizhkaf. zbirn. nauk. prats – Linguistics of foreign languages and methodological issues of teaching them at science departments: collection of scientific papers*. Lutsk: PP Ivaniuk V.P. Vol. 4, 26–37 [in Ukrainian].
6. Mironchuk, T. & Odarchuk, N. (2019). Markery modalnosti u semantysi tekstu anotatsii do naukovoi stati [Modality markers in the text semantics of the research paper abstract]. *Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu "Ostrozka Akademiia": seriia "Filolohiia" – Scientific Bulletin of Ostroh Academy national university: series "Philology."* 6 (74), 86–90 [in Ukrainian]. DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-86-90
7. Popper, K. (2021). Lohika naukovoho vidkrytia. Ohliad deyakykh fundamentalnykh problem / per. z anh. pid ker. O. Olyfer [Logic of scientific discovery. An overview of the selected fundamental issues / Edited from English translation by Olyfer, O]. *Aktualni problemy dukhovnosti – Topical issues of spirituality*. (22), 170–192 [in Ukrainian].
8. Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy [Modern linguistics: schools and challenges]*. Poltava: Dovkilia-K [in Ukrainian].
9. Semeniuk, E. & Melnyk, V. *Filosofia suchasnoi nauky i tehniky: pidruchnyk. Vyd. 3-tie, vypr. ta dopov. [Philosophy of modern science and technology: textbook. 3^d edition, corrected and supplemented]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

10. Serazhym, K. (2002). *Dyskurs yak sotsiolinhvalne yavysche: metodolohiia, arkhitektonika, variatyvnyist (na materialah suchasnoi hazetnoi publitsystyky): monohrafiia [Discourse as a socio-lingual phenomenon: methodology, structure, variability (based on modern newspaper publicism: monograph)]*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
11. Solohub, L. *Komunikatyvni stratehii fakhovoi socializatsii adresata u naukovu-dydaktychnomu dyskursi (na materialakh suchasnykh anhlomovnykh pidruchnykiv z ekolohii) [Communicative strategies of addressee socialization in scientific-didactic discourse (based on modern English textbooks in Ecology)]*. Disertatsiia ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.04. "hermanski movy" [Thesis ... PhD in Philology: specialization 10.02.04 "German Languages"] [in Ukrainian].
12. Truba, Sh. *Osvitianskyi dyskurs: osnovni poniatia i dyferentsiini oznaky [Educational discourse: basic notions and differential features]*. *Akademichni studii. Serii "Humanitarni nauky" – Academic studies. Arts series.* (3), 92–96 [in Ukrainian].
13. Fuko (Foucault), M. (1994). *Slova i veschi. Arkheolohiia humanitarnykh nauk / per. z franz [Words and things. Archeology of humanitarian sciences / transl. from French]*. SPb.: A-cad. [in Russian].
14. Shevchenko, I. (2005). *Kohnityvno-prahmatychni doslidzhenia dyskursy [Cognitive and pragmatic studies of discourse]*. *Dyskurs yak kohnityvno-komunikatyvnyi fenomen: kolektyvna monohrafiia [Discourse as cognitive and communicative phenomenon: collective monograph]*. Kharkiv: Konstanta. 105–117 [in Ukrainian].
15. Shepitko, S. (2014). *Naukovyi vs akademichnyi dyskurs: pytania typolohii [Scientific discourse vs academic discourse: typological issues]*. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina [Scientific Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv national university]*. № 1102, 76–80 [in Ukrainian].
16. Shyliuk, V. (2014). *Dystynktyvni oznaky akademichnoho dyskursu: zhanry ta linhvistychni osoblyvosti [Distinctive features of academic discourse: genres and linguistic characteristics]*. *Modernizatsiia vyschoi osvity v Ukraini ta za kordonom: zbirnyk naukovykh prats – Modernization of higher education in Ukraine and abroad: collection of scientific papers*. Zhytomyr: Vydavnytstvo ZhDU imeni Ivana Franka, 277–280 [in Ukrainian].
17. Yahodzinskyi, S. (2008). *Naukovyi dyskurs v umovakh informatsiinoho suspilstva: metodolohichni i sociokulturni aspekty [Scientific discourse in the information society conditions: methodological and social-cultural aspects]*. Autoreferat dys. ... kand. filos. nauk: spets. 09.00.02 "dialektyka i metodolohiia piznzna" [Abstract of the thesis ... PhD in Philosophy: specialization 09.00.02 "dialectic and methodology of knowledge"]. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
18. Bell, D. (1979). *The Social Framework of the Information Society. The Computer Age: A 20 Year View*. Cambridge: MIT Press.
19. Dijk, T. A. van. (1985). *Handbook of Discourse Analysis*. 4 vols. London: Academic Press.
20. Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London, New York: Longman.
21. Fauconnier, G. & Turner, M. (2003). *The Way We Think*. New York: Basic Books.
22. Foucault, M. (1972). *Archaeology of knowledge*. New York: Pantheon
23. Gee, J. P. (1999). *An introduction to Discourse analysis: theory and method*. London and New York: Routledge.
24. Grice, H. P. (1989, 1991). *Studies in the Way of Words*. Harvard University Press, Cambridge.
25. Gumperz, J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge: CUP.
26. Harris, Z. (1952). *Discourse analysis*. In: *Language*. Vol. 28. № 1. 1–30.
27. Mironchuk, T. & Odarchuk, N. (2018). *Semantic Space of the Research Paper Abstract*. In: *Research Trends in Modern Linguistics and Literature: International Journal*. Vol. 1, 108–121. <https://rtmll.eenu.edu.ua/index.php/fgh/article/view/23>
28. Pêcheux, M. (1969). *Analyse Automatique do Discours. Linqustique, Informatique, Semantique*. Paris: Dunod.
29. Pilegaard, M. (2007). *Advances in Medical Discourse Analysis: Oral and Written Contexts / Ed. by Marurizio Gotti & Françoise Salager-Meyer*. In: *LSP and professional communication*. Vol. 7. № 2. 113–118.
30. Popper, K. R. (1972). *Objective Knowledge: An Evolutionary Approach*. Oxford: Oxford University Press.
31. Sinclair, J. M. & Coulthard, R. N. (1975). *Towards the Analysis of Discourse. The English Used by Teachers and Pupils*. London, UK: London University Press.
32. Stubbs, M. (1983). *Discourse Analysis: the Sociolinguistic Analysis of Natural Language*. Oxford: Blackwell.
33. Webster, F. (2014). *The Theories of the Information Societies*. London, UK: Routledge.